

Representantforslag 153 S

(2016–2017)

fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Kari Henriksen, Lene Vågslid og Jorodd Asphjell

Dokument 8:153 S (2016–2017)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Kari Henriksen, Lene Vågslid og Jorodd Asphjell om å styrke vanlige folks rettsikkerhet og motvirke økte forskjeller

Til Stortinget

Bakgrunn

Tilgang på advokat, rettslige råd og konfliktløsning i og utenfor domstolene skal være for alle, ikke kun for folk med god råd eller for næringslivet. Ulik tilgang på kvalifiserte juridiske råd og domstolsbehandling bidrar til økte forskjeller i samfunnet. De som ikke har råd til advokat eller annen juridisk bistand, stiller svakere enn de som har råd. Loven blir i realiteten ikke lik for alle. Det er liten hjelp i å ha rett hvis kostnadene med en nødvendig domstolsbehandling hindrer at man får rett.

De fleste vil kunne komme i en konflikt i løpet av livet som gjør at man har behov for domstolsbehandling. Det kan for eksempel være i saker som gjelder erstatning etter pasientskade, huskjøp der huset viste seg å være i dårligere stand enn man trodde, eller foreldre som ikke klarer å bli enige om omsorgen for ungene sine. Der situasjonen låser seg helt fast må konfliktløsning ved domstolen være praktisk mulig. Selv om samfunnet skal tilstrebe andre konfliktløsningsmekanismer, må også vanlige folk i ytterste konsekvens ha mulighet til å prøve saken sin for domstolene.

Risikoen for å bli tilkjent betydelige saksomkostninger i en sivil sak er en utfordring for rettssikkerheten til vanlige folk. Det er behov for å iverksette tiltak for å redusere saksomkostningene ved konfliktløsning i domstolene. Dette handler *ikke* om fri retts-

hjelp til de med svært lav inntekt. Det handler om vanlige folk, vanlige tvister, vanlige saker.

Om behovet for å redusere høye saksomkostninger ved konfliktløsning i domstolene

Adgangen til å kunne søke konfliktløsning ved domstolene er grunnleggende i en rettstat. Mange mennesker, med helt vanlig inntekt, opplever imidlertid konfliktløsning ved domstolene som utilgjengelig, som følge av risikoen for å tape saken og bli idømt svært høye saksomkostninger. Lagdommer Ruth Anker Høier foretok i 2015 en undersøkelse som viser den økonomiske risikoen man tar ved å ta saken til retten. Undersøkelsen viste at den som tapte saken i lagmannsretten, måtte ut med et sted mellom 300 000–700 000 kroner til dekning av egne og motpartens saksomkostnader. Dette er en utfordring fordi tilgang på domstolsbehandling skal være reell og fordi kostnadsnivået vil kunne føre til at folk ikke tar sjansen på å ta saken sin til retten, selv om de mener de «har rett».

Advokat Bremset i BA-HR uttalte til Dagens Næringsliv 16. februar 2017 at

«Å gå rettens vei for en vanlig person, er risikosport. Det er nesten ingen privatpersoner som ville satset mange hundre tusen kroner på rødt eller svart på kasino. Ingen er så risikovillige. Men havner man i en tvist, kan følelsene ta over, og plutselig legger man ut på en usikker ferd som kan ende opp med å koste mange hundre tusen, kanskje over en million. Man bør derfor tenke på en rettsak som en økonomisk investering, eller et veddemål om man vil, og spørre hvor mye man er villig til å satse.»

Uttalelsen illustrerer at de høye kostnadene ved domstolsbehandling er blitt en betydelig utfordring for rettssikkerheten.

Momenter som bidrar til dyre rettsoppgjør er at dommere ikke ofte nok griper inn for å redusere kostnader og ressursbruk i enkeltsaker, at advokatkostnadene er høye og at rettskostnadene kan overstige verdien av tvisten. Det er en tendens til at sakene eser ut og blir uforholdsmessig store. Det er derfor behov for å snu denne trenden og redusere saksomkostningene, slik at konfliktløsning ved domstolene reelt sett oppleves som tilgjengelig for vanlige folk. I denne sammenheng bør regjeringen følge opp evalueringen av tvisteloven. Tiltak som kan sørge for mer aktiv dommerstyring i tvisteloven bør «strammes til», slik at risikoen for høye saksomkostninger ved konfliktløsning ved domstolene går ned. Beløpet for småkravsprosess bør økes slik at denne prosessformen plukker opp alminnelige saker. Småkrav er saker hvor verdien på det man strides om er lavere enn 125 000 kroner. Denne prosessformen er en enkel, rask og billig måte å behandle tvister på. Dagens grense på 125 000 kroner er så lav at saker som det ellers ville være formålstjenlig å behandle med småkravsprosess, faller utenfor. For eksempel kan man se for seg at en konflikt om oppussing av et bad vil falle utenfor fordi det ofte vil ha en tvistesum over 125 000 kroner. Grensen bør økes og knyttes opp mot G, slik at grensa er dynamisk.

Om behovet for økt bruk av konfliktløsning utenfor domstolene

Det er også behov for å øke tilgangen på rimelige advokattjenester og rettslige råd, samt å styrke mekling og konfliktløsning utenfor domstolen.

Økt bruk av konfliktløsningsmekanismer utenfor domstolene bidrar til billigere, raskere og mer effektiv konfliktløsning. Derfor bør disse mekanismene, som mekling, forliksråd og konfliktråd, styrkes og videreutvikles.

Folk skal oppleve at de har reell tilgang til kvalifisert rettslig bistand – også før en sak blir en konflikt eller eskalerer og ender i domstolene. Mange erfarer at rettslig bistand er dyrt og opplever en usikkerhet om pris ved bruk av advokat. Det må derfor legges til rette for økt tilgang til rettslig bistand for folk flest.

NOU 2015:3 Advokaten i samfunnet, er ikke fulgt opp av regjeringen. I oppfølgingen av utredningen bør det legges stor vekt på tiltak som kan gjøre det lettere for folk flest å søke gode juridiske råd og tiltak som styrker folks rettsikkerhet. For å sikre rettslige tjenester av god kvalitet er det blant annet viktig at tilsynsmekanismene rettet mot advokatvirksomhet styrkes.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at folk gis mulighet til å få gode og rimelige rettsråd.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at de rettslige tjenestene som tilbys, er av god kvalitet, blant annet gjennom å styrke tilsynsmekanismene rettet mot advokatvirksomhet og gjøre det enklere å ta bevillingen fra advokater som ikke holder tilstrekkelig faglig og etisk kvalitet.
3. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at forliksrådene og konfliktrådene styrkes faglig og at ordninger som bidrar til økt bruk av mekling og konfliktløsning utenfor domstolene, styrkes.
4. Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å få ned saksomkostningene slik at risikoen for høye saksomkostninger for vanlige folk reduseres, heriblant legge til rette for en mer dommerstyrt prosess.
5. Stortinget ber regjeringen vurdere å stille krav til domstolene om å aktivt vurdere om det har vært «rimelig å pådra kostnadene» ved fastsettelse av saksomkostningene.
6. Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om å øke grensen for småkravsprosess og knytte grensen opp mot G, slik at flere saker kan behandles som småkrav.

20. juni 2017

Hadia Tajik

Kari Henriksen

Lene Vågslid

Jorodd Asphjell